

Initiatiefvoorstel voor de raadsvergadering van 25 januari 2023

Van De leden C. Martens
Datum 21 november 2022
Portefeuille Monumenten en Erfgoed
Agendapunt 9

Onderwerp

Instemmen met het gewijzigde initiatiefvoorstel van het lid Martens getiteld: "Versterking Joods Erfgoed" en kennisnemen van de bestuurlijke reactie op het oorspronkelijke initiatiefvoorstel

De gemeenteraad van Amsterdam besluit

gezien het gewijzigde initiatiefvoorstel van het lid Martens van 16 november 2022 en gewijzigd op 18 november 2022, getiteld; "Versterking Joods Erfgoed" en mede gezien de bestuurlijke reactie op het oorspronkelijke initiatiefvoorstel:

1. in te stemmen met genoemd initiatiefvoorstel;
2. het college van burgemeester en wethouders te verzoeken een plan op te stellen om het Joodse erfgoed van de stad meer te belichten, namelijk door:
 - 2.1. een pilot 'QR-Stolpersteine' op te zetten;
 - 2.2. in gesprek te gaan met de organisatie van de jaarlijkse Open Monumentendag over het centraal stellen van Joodse monumenten, bijvoorbeeld tijdens de Open Monumentendag van 2023 – het jaar dat het Holocaust Museum en de Joodse Schouwburg (her)openen;
 - 2.3. te inventariseren of Project Stadsarchief hulp behoeft vanuit de gemeente en indien dit het geval is deze hulp te verschaffen en meer bekendheid te genereren voor het project om zo bewustwording te verbeteren;
3. kennis te nemen van de bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel

Wettelijke grondslag

artikel 147a, lid 1 van de Gemeentewet

Initiatiefvoorstel

De Amsterdamse VVD wil de rijke Joodse geschiedenis en het Joods cultureel erfgoed dat onze stad kent breder belichten en daarmee het historisch besef over de belangrijke rol en bijdrage van de Joodse gemeenschap aan de ontwikkeling van Amsterdam door de eeuwen heen onder bewoners versterken.

Inleiding:

De term Mokum, de liefkozende naam voor Amsterdam, is van origine Jiddisch. Ondanks dat deze benaming voor onze stad grote bekendheid geniet, is de Joodse oorsprong van deze term minder bekend onder bewoners. Dit geldt ook voor het rijke, Joodse verleden van onze stad en de bijdragen die de Joodse gemeenschap door de eeuwen heen heeft geleverd aan het Amsterdam zoals wij dat vandaag de dag kennen. Zonder het Jodendom zou Amsterdam niet de stad zijn die het nu is. De Joodse historie dateert al uit de 16^e eeuw toen de Sefardische Joden die van het Iberische schiereiland werden verdreven hun toevlucht zochten in Amsterdam, toentertijd nog een stadje in de schaduw van het grotere Utrecht. In 1639 werd de eerste synagoge, de beroemde Esnoga, opgeleverd in de stad.[1] Joden genoten nergens in Europa zoveel godsdienstvrijheid als in de Nederlanden.[2] Amsterdam werd een belangrijk, Joods cultureel centrum en de tolerantie en vrijheid die de stad toen kende is nog altijd verweven met haar identiteit.

Initiatiefvoorstel voor de raadsvergadering van 25 januari 2023

In de eeuwen die volgde kende de gemeenschap ook armoede. Dit kwam mede door haar uitsluiting van deelname aan de gilden. In de 18^e eeuw leefde de Joden in slechte buurten zoals Vlooienburg, de buurt waar nu de Stopera gebouwd is. Rond 1860 keerde het tij door de industrialisatie en de opbloeiende handel. Veel Joodse Amsterdammers raakte werkzaam in de detailhandel en de opgekomen diamantindustrie. Deze economisch vette jaren voor Amsterdam en de Joodse gemeenschap kan men nog altijd in het straatbeeld bewonderen. De Bonnetrie, Gerzon, de Bijenkorf en Hirsch aan het Leidseplein zijn voorbeelden van kleine, Joodse winkels die uitgroeide tot gerenommeerde zaken. [3] De oorlog veranderde alles voor de Joodse gemeenschap, die slonk van 79.000 naar 15.000 mensen als gevolg van de gruwelen van het Naziregime. Amsterdam, de stad van vrijheid en tolerantie verloor 10% van haar bevolking.[4] De Joodse presentie, die eeuwenlang onderdeel was geweest van het Amsterdamse bestaan, was plotsklaps haar vanzelfsprekendheid verloren. De Joodse gemeenschap vond Amsterdam in de decennia na de oorlog langzaam weer terug. De vrijheid die de Joodse gemeenschap sinds de oorlog in meer of mindere mate geniet staat vandaag de dag echter weer onder druk. Het aantal meldingen van antisemitisme is de afgelopen jaren pijnlijk hoog[5] en tijdens demonstraties tegen het coronabeleid worden Jodensterren en andere, walgelijke vergelijkingen met de Holocaust niet geschuwd.[6] Ook zijn Joodse ondernemers slachtoffer van vernielingen en geweld.[7]

De eeuwenlange invloed van de Joodse gemeenschap op Amsterdam is een onderbelicht onderwerp. De VVD is van mening dat het verspreiden van meer kennis over de bijdrage die de Joodse gemeenschap al eeuwenlang aan onze stad heeft geleverd en onze stad mede gemaakt heeft, een goed middel kan zijn op antisemitisme in de kiem te smoren en bewustwording te creëren. Hierom willen wij het volgende voorstellen;

Voorstellen:

Amsterdam kent prachtig, Joods erfgoed. Om Amsterdammers kennis te laten maken met dit erfgoed, aandacht te vergaren voor dit erfgoed en het behoud en de exploitatie van dit erfgoed te garanderen en te versterken, stelt de Amsterdamse VVD de volgende voorstellen voor;

- **Pilot 'QR-Stolpersteine'**

Wanneer men over straat loopt in Amsterdam ziet men dat er regelmatig kleine, goudkleurige stenen in de stoep verwerkt. Op elk van deze messing steentjes staat de naam van één slachtoffer van de Tweede Wereldoorlog. Daaronder staan het geboortjaar, plaats en datum van arrestatie door of namens het Naziregime (wanneer van toepassing) en als laatste de plaats en datum waar het slachtoffer werd vermoord of is overleden.[1] Deze stenen geven pijnlijk weer wat voor impact de oorlog en de Jodenvervolgung hebben gehad op Amsterdam en diens Joodse inwoners. De VVD wil deze historie dichter bij de Amsterdammer en bezoekers van de stad brengen. Hierom stelt onze fractie een pilot voor waarbij QR-codes aangebracht worden in de omgeving van een aantal stolpersteinen. Wanneer men deze code scant rolt daar de persoonlijke historie uit van deze individuen. Hierbij leggen we de focus op het leven vóór de oorlog om zo inzage te geven in de levens van deze Amsterdammers. Hierbij zoomen we niet alleen in op de zwartste bladzijde van de Joodse historie, maar ook het 'gewone Joodse leven in Amsterdam' van voor de oorlog.

- **Monumentendag 2023**

Elk jaar vindt er in september de Open Monumentendag plaats. Naast het (meestal gratis toegankelijk) openstellen van gebouwen worden er ook vele activiteiten omheen georganiseerd, zoals wandelingen, fietstochten, boottochten en lezingen. Gemeente Amsterdam is medeorganisator, doormiddel van het verstrekken van subsidie (jaarlijks 0,2 miljoen), van de Open Monumentendag in Amsterdam.[2] De VVD wil dat de gemeente in overleg treedt met de organisatoren van de Open Monumentendag in Amsterdam om te kijken welke mogelijkheden

Initiatiefvoorstel voor de raadsvergadering van 25 januari 2023

er zijn om tijdens de Open Monumentendag van 2023 Joods erfgoed centraal te stellen. In dit jaar opent namelijk de Hollandse Schouwburg zijn deuren weer. Ook staat de opening van het Holocaust Museum gepland voor 2023. Hierdoor zetten we Joods erfgoed in 2023 centraal en zorgen we ervoor dat meer mensen in aanraking komen met de Joodse bijdrage aan de stad.

- **Project Stadsarchief versterken**

Momenteel is het Stadsarchief van Amsterdam bezig met een project van wereldformaat. 3,5 kilometer aan bewaard gebleven archiefmateriaal wordt momenteel plank voor plank gedigitaliseerd. Dit project maakt gebruik van de nieuwste innovaties op het gebied van digitalisering en het 'lezen' van oud bronmateriaal. De historische kennis die opgedaan kan worden door dit project is gigantisch en geeft inzage in de geschiedenis van onze stad en diens inwoners, zo ook die van de Joodse gemeenschap. De VVD is groot voorstander van dit project en stelt daarom voor om dit project meer bekendheid te geven. Hierdoor kunnen gewone Amsterdammers straks de historie van hun stadsdeel, buurt, straat en zelfs huis uitzoeken. Omdat deze kennis kan bijdragen aan bewustwording rondom de Joodse geschiedenis van de stad stelt de VVD voor om te inventariseren of er meer subsidie nodig is voor dit project, en of er hulp geboden dient te worden bij het werven van vrijwilligers. Indien dit het geval is moet de gemeente een extra steentje bijdragen.

[1] <https://stichting-stolpersteine.nl/wat-zijn-stolpersteine-1/>

[2] <https://www.amsterdam.nl/toerisme-vrije-tijd/evenementen/open-monumentendag-amsterdam/>

[1] <https://jck.nl/nl/longread/de-portugese-synagoge>

[2] https://theses.ubn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/3097/Mosterd%2C_A.N._1.pdf?sequence=1

[3] <https://jck.nl/nl/longread/geschiedenis-van-de-joden-amsterdam>

[4] https://web.archive.org/web/20150110005315/http://www.verzetsmuseum.org/museum/nl/tweede-wereldoorlog/achtergrond/achtergrond_jodenvervolging/isolering

[5] <https://www.cidi.nl/antisemitisme/antisemitisme-monitors/>

[6] <https://nos.nl/artikel/2396802-halsema-jodensterren-bij-coronaprotest-diepriest>

[7] <https://jck.nl/nl/longread/geschiedenis-van-de-joden-amsterdam>

Welke stukken treft u aan

Meegestuurd

Registratienr.	Naam
AD2022-124740	Gemeenteraad (1) Initiatiefvoorstel (pdf)
AD2022-124739	RIB bestuurlijke reactie initiatiefvoorstel joods erfgoed def (1).pdf (pdf)

Ter Inzage

Registratienr.	Naam
----------------	------